

Povrh od pesnika preveč zahteva. Zatorej ni nič čudnega, če se ni uveljavil: odvrnil je od sebe bralce in same pesnike. Z izjemo nekaterih del Jarosława Rymkiewicza je ostal bolj domena literarne teorije kot prakse.

Najbolj komunikativna verzija poljskega neoklasicizma je postala stilizirana poezija. Njeno bistvo je — rečeno bolj na splošno — v »ponarejanju« oziroma posnemanju določenega stila, npr. renesančnega, baročnega ali bibličnega. Pesmi tega tipa so včasih zelo težke, namenjene zgolj strokovnjakom. V »vsakdanji« praksi pa so to dela, dostopna tako imenovanemu poprečnemu bralcu, ker ponavadi ne posnemajo posamičnih pesmi, ampak velike stilistične bloke s splošno znanimi lastnostmi in zato zlahka spoznavne. Najbolj popularne pesmi tega tipa imajo dvostopenjsko zgradbo. Zmožne so zadovoljiti bralca celo tedaj, ko ta delu niti ne zna najti stiliziranega vzora in se z njimi zadovolji že na ravni samega besedila. Hkrati pa dajo veliko estetskega in intelektualnega veselja takemu bralcu, ki ustrezno realizira vse medvrstične pomenne in torej interpretira pesem tudi na ravni sobesedila. S tem pa delo, čeprav ne interpretirano v celoti, beró vsi in daje vtis jasnosti in razumljivosti.

Vendar je skrb, da bralcu ne bi bilo oteženo dojetje na prvi stopnji, videti značilna lastnost klasičnih del. Ta raven je namreč nekaka vstopna faza v razumevanje pesniškega dela, ki naj spodbudi do dognanja druge faze — zapletene, težke in bistvene za razumevanje pesmi. Pri avantgardnih delih je bilo drugače. Prva faza je bila ne samo najtežja, ampak zelo pogosto — kakor v križanki — edina, katere razrešitev je bila enoumna z razumetjem celote.

Iz vsega, kar smo povedali o poljski poeziji šestdesetih let, nikakor ne sledi, da je neoklasicizem postal izključna smer, zunaj katere ne bi mogli najti nič in nikogar. Naj se je še tako razbohotil, ni mogel zadušiti Przyboša ali Białoszewskega, saj sta ostala zvesta svojim avantgardnim načelom. Tudi ni zajel pesnikov, ki se — kot Jan Śpiewak — niso posebno dejavno vključili v tekoče literarno življenje, ampak so njemu ob robu, v samoti in skoraj pozabljeni ustvarjali resnične pesniške umetnine. Poudariti tudi velja, da je v tem času s svojimi predlogi nastopilo tudi več najmlajših pesnikov. Ti predlogi so še neizkristalizirani in temu primerno nezanimivi. Vendar pa bo verjetno ravno od njih odvisen nadaljnji razvoj poljske poezije.

Prevedel Vlado Nartnik

Jan Śpiewak Cvetovi govore o sebi —
z roso, gibom, vonjem, molkom.
O CVETOVIH Cvetovi oddajajo signale —
z vetrom, soncem, dežjem, snegom.
Cvetovi radi prebivajo v skupinah —
trav, listja, žita in plevla.
Te posebnosti pripisujejo cvetovom.
Radoveden sem, kaj oni mislijo o meni.

Zrno dobil sem iz zraka,
 zrastle takoj je drevo,
 zašumele so veje,
 zapele so ptice.
 Cvetove utrgal sem z vej,
 postavil jih v vazo iz zraka,
 zračni viharji so tolkli ob listje,
 zračni valovi so se lovili ognjevito,
 zavijale nevihte so zračne.
 Zračne čebele so zbirale med.

...

V mojem vrtu je aleja pohabljenih dreves,
 odprte skorje in usahljeh vej,
 sprhnelih dupel in krivih korenin.
 Barvasti metulji, majhni in spretni črvički, ptice,
 ptice razne, pevke in brusilke, ptice-mavrice,
 ptice-strune priletavajo ob svitu, mahaje s krili.
 K drevesom tem se zgrinjajo vseh vrst živali.
 Prihaja zajec, veverica, jazbec in jelenček drobn.
 V aleji pohabljenih dreves barvito je in blagozvočno.
 Ptice tam najlepše pesmi svoje gostole,
 živali tam najbolj so gibljive,
 barve nenavadne razcvetajo se tam, ki ni nikjer jih.
 Lepša v alejah drugih so drevesa,
 košata bolj v alejah so drevesa.
 V aleji pohabljenih dreves je zrak neskončen,
 globoko sonce je in zvezde zrejo pomenljivi, enoznačno.
 Kako uboga vsa drevesa so okoli.

Zaročila se s kamnom je — glava na pladnju.
 Zaročila se z železom je — brada leseneča.
 Zaročila se s plamenom je — led nepremični.
 Bedra samotnijo — svatba prihaja.
 V drobovju lazijo gosenice, stonoge, pijavke.
 V bobnih čebele, mravlje na postelji peska.
 Podboji iz školjk krožijo sredi belega zelenja,
 v pomanjkanju zemlje z nezavednim gibom.
 Gibanje obstaja. Naprej, Saloma, pleši.

...

Ljudje oglušeni, ljudje oslepljeni,
 ljudje v ranah ogabnih, ljudje brez spomina,
 ljudje obškrobljeni, hromi zaradi skrbi.
 Zvezani niso z vrvjo, postrani gredo.

V njih kokodakanju teliček nikoli na zraste,
 kokoši in race jim kažejo pot
 k topolu podrtemu in vrbi sprhneli,
 do ostankov vode v polju, k močvirju,
 loboda tam dogoreva, a pozvanjajoče listje
 otresa v veter glasove brbljajoče.
 Ljudje brez spomina imajo smešne gibe.
 Ljudje v grbastih ranah valjajo se s holma.
 Na splav so posedli, na plot počepnili, čakajo, čakajo.

...

Mogoče pa končno le zaigrali bi
 oko, partijo bridgea in tri karte.
 Mogoče pa zaigrali bi koncert
 na vest, na odsekane dlani
 netopirja podnevi zapletenega v zaveso okna.
 Mogoče pa zaigrali bi v oči,
 oropane prezgodaj z licemerstvom.
 Kdo ve, če ni čas zaigrati
 žvižga razletavajočih se raket
 in osamljenost tako lepljivo,
 da ušesa eksplodirajo dojenčkom.
 Z nožem zarjavelim sem izrezal si piščalko
 iz lipovega lesa življenja,
 klečim neučakan pred njo,
 če odzveni s prijetnim glasom
 s samo materijo zvenenja.
 Orfej izgubljen v gozdovih rylskih,
 zapleten v šumenje hrupno,
 v potokih bistrjih v dolino pada,
 zakovan se vrača v kamen.
 V dnu Hada Evridika črni,
 povratka ni v brezobličnem ogledalu,
 obrat nazaj goji trajne ognje.
 Nič drugega.

ZAKLINJANJE Vrzi vrzi poprek
 vrzi naravnost na plosko
 dvorezno vrzi vrzi
 z ostrino brez ostrine z ognjem
 z dlanmi dvigaje v gobec njegov
 ustnica kamna pesek škrt
 vrzi listje gnoj gnojila
 kito dima struži vrzi
 žrelo odeto smola in kolomaz

vrzi telesu v notranjost
 ljudi veje strnišča
 po rdečici se vzpenjaj
 pajkovska svatba
 kače plazilci in gliste
 žro do sita zelenje
 do rdečice se plaziti
 rasto v mehurjih kremplji
 vrzi vrzi zrno
 kleči kleči
 v r z i

**Zbigniew
 Herbert**

O DVEH NOGAH
 GOSPODA COGITA

leva noga je normalna
 dejal bi optimistična
 malce prekratka
 deška
 v nasmeških mišic
 z lepo oblikovanimi meči

desna
 usmili se Bog —
 suha
 z dvema brazgotinama
 ena vzdolž Ahilove tetive
 druga ovalna
 bledorožnata
 sramoten spomin bega

leva
 razpoložena za skakanje
 plešoča
 preveč radoživa
 da bi izzivala nevarnost

desna
 plemenito negibna
 posmehujoča se nevarnosti

tako torej
 z obema nogama
 z levo ki jo je mogoče primerjati s Sanchom Panso
 in desno
 ki spominja na viteza žalostne postave
 gre
 gospod Cogito
 po svetu
 rahlo šepaje